

Сергій Войт

ДП «Виробниче Об'єднання

Південний машинобудівний завод імені О.М. Макарова»

ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Затребуваність сучасною господарською практикою розвитку управління витратами надає нові якості внутрівиробничому обліку, контролю, аналізу, плануванню й прогнозуванню.

Проблема ефективного управління економікою харчових організацій перебуває в тісному взаємозв'язку з інформаційною підготовкою прийняття оптимальних, науково обґрунтованих управлінських рішень. В умовах швидко зовнішнього середовища, невизначеності поведінки учасників ринку, істотно зростає потік інформації, що вимагає оперативної обробки. Все це вимагає створення такої інформаційної системи, яка б могла задовольняти зростаючі інформаційні запити керуючої системи.

Створення й освоєння на практиці нових нетрадиційних систем одержання інформації про витрати й результати виробничої діяльності, застосування нових підходів і методів оцінки й контролю забезпечує можливість вирішення багатьох завдань ефективного управління сучасним харчовим підприємством.

Розглянуті питання потреби суб'єктів ринку в обліковій інформації і її впливу на ефективність управління харчовим підприємством, а також оцінки облікових показників для цілей обґрунтованого прийняття управлінських рішень досить актуальні. Розумне поєднання старого й нового вітчизняного й закордонного досвіду дозволяє визначати подальші тенденції розвитку управління витратами на українських харчових підприємствах.

У цей час багато питань самих можливостей освоєння управління витратами у харчових організаціях не вирішені. У вітчизняній практиці освоєння систем управління витратами пов'язано не тільки з їх вивченням й адаптацією в сформованих умовах підприємницької діяльності, але й законодавчим закріпленням можливості самостійно створювати не регламентовану державою систему внутрівиробничого обліку й управління організацією.

Управління витратами як інструмент досягнення успіху в бізнесі має своєю метою забезпечення можливо більш гнучкого застосування методів збору й узагальнення інформації про витрати й результати на основі загальної стратегії розвитку харчового підприємства. Недостатність інформації, її низьку якість значно погіршують можливості ефективного управління витратами й операційною діяльністю. У сучасних умовах господарювання це може привести до значних втрат, втрати конкурентної здатності виробленої продукції, уповільнення її реалізації, затоварення складів, несвоєчасності розрахунків і платежів, скорочення забезпеченості оборотними коштами. Управлінська інформація повинна забезпечувати не тільки високий рівень підприємницької діяльності харчового підприємства, але й ефективний контроль і управління витратами й результатами окремих операцій і процесів.

Досягнення якісних зрушень й одержання значних результатів можливе лише в умовах створення й широкого використання єдиної інформаційної бази й традиційних методів удосконалювання управлінського механізму, що зарекомендували себе багаторічною практикою. Тому основні функції управління витратами – контрольно-управлінська й інформаційно-забезпечувальна, утворюють конкретні види діяльності системи управління витратами: інформаційно-контрольну, інформаційно-прогностичну, інформаційно-аналітичну, інформаційно-регулюючу, інформаційно-керуючу та ін.

Серед різноманіття управлінських рішень, прийнятих керівником, особливі труднощі викликає реалізація функцій управлінського обліку за допомогою контролю по відхиленнях. При цьому в технології розробки управлінських рішень й організації їх виконання важливе місце приділяється оцінці ефективності виробництва через фіксацію й аналіз відхилень від установлених норм і нормативів на основі порівняння планованих і фактично сформованих показників прийнятих, за об'єкт нормування.

У цей час невідповідність функцій інформаційної системи харчового підприємства цілям управління полягає в тому, що немає міцного зв'язку й взаємодії облікових служб із системою керівництва й управління. Це пояснюється, насамперед, відсутністю чітко сформульованих запитів і вимог системи управління до надаваної облікової інформації, недостатністю надаваної для цілей управління оперативної аналітичної інформації. Причиною тут є відсутність галузевих методик і рекомендацій регулювання облікової практики відповідно до вимог ринку, а також несвоєчасне використання всіх можливостей переорієнтації інформаційної системи на потреби управління.

Достовірність господарської інформації, що адекватно характеризує управлінську ситуацію, дозволяє визначити оптимальне поєднання очікуваного ефекту й витрачених ресурсів. Внесені зміни, припущення інших ситуацій, що відповідають фактам господарської діяльності, дозволяють одержати більш глибокий аналіз і прогнозувати, а отже і планувати наступні дії. При цьому можна сказати, що моделювання ситуації в системі управління витратами дає початок новому напрямку у сфері організації управління витратами й управління підприємством в цілому.

Один з важливих аспектів у розвитку теорії й практики управління витратами - концепція розмежування контролю за рівнем витрат і рівнем доходів по місцях їх виникнення й центрах відповідальності. Аналізуючи вітчизняний і закордонний досвід організації управління витратами, можна зробити висновок, що це економічно відокремлювані об'єкти, по яких приймаються рішення.

Створення ефективної системи управління витратами на підприємстві вимагає реорганізації як облікових форм і реєстрів, що обслуговують окремі процеси, так і фінансових потоків, що мають важливе інформаційне значення. Але оскільки система добре налагодженого виробничого обліку, контролю й управління витратами являє собою складний механізм зв'язків, відносин і дій менеджерів різного рівня діяльності, організація управління витратами вимагає обліку особливостей створення й використання його даних. Це питання ефективного управління виробництвом, фінансами, економічними зв'язками й відносинами, це умова самого існування харчового підприємства в умовах ринку.

Економічна інформація про витрати операційної діяльності з метою її ефективного використання може бути класифікована за цілим рядом ознак: по виду й повноті, якості й достовірності, стабільності й своєчасності, а також по носіях. При цьому якість інформації найчастіше оцінюють у напрямках її достовірності й об'єктивності, оперативності й надійності, повноти і ясності, збалансованості. Особливо важливим класифікатором економічної інформації є її класифікація за формою й змістом, структурою й призначенням, властивостями і значенням окремих її видів.

Серед різних видів інформації зі ступеня впливу на керуючу систему можна виділити два види: інформацію прогнозу, плануючу конкретні дії й показники й інформацію, що відображає їх результати. Перша є актуалізованою з урахуванням майбутніх змін і минулих досягнень, пов'язана з функціями прогнозування й планування, друга відтворює фактично досягнутий рівень, забезпечується аналітичними функціями. Спільне й ефективне використання цих видів управлінської інформації забезпечує обґрунтованість прийнятих управлінських рішень і правильність виконання управлінських завдань.

Формування інформації для цілей ефективного управління виробничими процесами на стадіях заготівлі, виробництва й збуту, створення механізму функціонування й взаємозв'язків внутрішньовиробничих структур з досить високим ступенем самостійності має вирішальне значення, за умови їх участі в питаннях забезпечення виробничої діяльності й зацікавленості у формуванні високих кінцевих результатів. Подібний підхід забезпечує формування гнучкого механізму внутрішньогосподарських відносин.

У цілому необхідно відзначити, що вибір конкретних форм і методів організації системи управлінської інформації на харчовому підприємстві визначається як економічними, юридичними, організаційними, техніко-технологічними й іншими факторами, так і компетентністю його керівників, їх потребами в тій або іншій управлінській інформації.

Ефективний контроль величини витрат доцільно вести на основі первинної облікової

інформації. Подібний контроль може здійснюватися в натуральному й грошовому вираженні методом зіставлення або так званім методом бюджетування. В основу першого способу покладений метод підсумовування відхилень від встановлюваних норм і виробничих завдань по місцях витрат. Другий спосіб контролю передбачає зіставлення витрат з актуалізованим (спланованим з урахуванням змін) кошторисом витрат і результатів.

Інший об'єкт системи управлінської інформації – результати, які можуть також враховуватися по місцях виникнення витрат, носіях витрат і центрах відповідальності. У процесі зіставлення витрат і результатів різних об'єктів і ланок управління виявляється ефективність виробничо-господарських процесів, зв'язків, діяльності й відносин як підприємства в цілому, так й окремих його підрозділів.

В умовах ринкових відносин особливе значення має придбання професійних знань, навичок й умінь працівників, зайнятих у різних галузях економіки й управління, знаходити правильні й обгрунтовані управлінські підходи й рішення для підвищення ефективності роботи підприємства. Недостатність інформації, її низька якість значно погіршують можливості ефективного управління виробничою діяльністю. У сучасних умовах господарювання це може привести до значних втрат: втраті конкурентної здатності виробленої продукції (виконуваних робіт, надаваних послуг), своєчасності її реалізації, затоваренню складів, несвоєчасності розрахунків і платежів, скороченню забезпеченості оборотними коштами, скороченню попиту й т.д. та ін. Управлінська інформація повинна забезпечувати не тільки високий рівень підприємницької діяльності на будь-якому сучасному підприємстві, але й ефективний контроль і управління витратами й результатами окремих процесів і операцій.

У цей час особливу актуальність здобувають мало затребувані в минулому теоретичні розробки по використанню різних методів ефективного управління витратами й результатами. Сучасні методи господарювання визначили необхідність систематизації вже накопичених знань по організації своєчасного обліку й оперативного контролю витрат виробництва у вітчизняній теорії й практиці.

Основний об'єкт інформативності системи управлінської інформації - витрати на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг. Рівень витрат є критерієм використання ефективних або неефективних інформаційних форм і методів господарювання, він обумовлений сформованими виробничими відносинами.

Будь-яка виробнича або господарська діяльність неможлива без своєчасної аргументованої інформації про обсяг витрат, собівартості продукції, робіт, послуг. З одного боку, достовірно обчислений показник собівартості забезпечує правильність формування основного оціночного показника діяльності харчового підприємства - прибутку, з іншого боку - обчислювальний як різниця між сумою зроблених витрат й отриманих доходів, показник прибутку є базою визначення податку на доходи.

При цьому ефективний контроль по кожному виду продукції, по кожній операції, по кожному центру відповідальності звичайно досягається шляхом оперативного порівняння фактичних витрат з нормативними по відхиленнях. Відхилення (різниця між нормативними й фактичними витратами) здатні встановити місця їх виникнення, визначити відповідальних осіб (винуватців) і ступінь їх відповідальності.

Література

1. Андрющенко Г. Управлінська звітність: проблеми створення / Г.Андрющенко, І.Парасій-Вергуненко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. - № 11. - С. 15-24.
2. Бланк І.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. / Бланк И.А. – К.: Ника-Центр, 2002. – 528 с.
3. Яремко Ш.Й. Економічні категорії в методології обліку: Монографія. / Яремко Ш.Й. – Львів: Каменяр, 2002. – 192 с.
4. American Accounting Association, Committee to Prerare a Statement of Basic Accounting Theory. A Statement of Basic Accounting Theory. American Accounting Association, 1966.